

QUINQUAGESIMA AD 2025

Lk 18:31–43 (Js 58:1–9; 1Kr 13)

31 Aga võttes endaga need kaksteist, ütles Jeesus neile: «Vaata, me läheme üles Jeruusalemma ja seal viiakse lõpule kõik see, mis prohvetid on kirjutanud Inimese Pojast,

32 sest Ta antakse paganate kätte ja Teda teotatakse ja Tema peale sülitatakse,

33 ja kui nad Teda on piitsutanud, tapavad nad Tema ning kolmandal päeval tõuseb Ta üles.»

34 Aga nemad ei mõistnud sellest midagi ja see sõna oli nende eest peidetud ja nad ei taibanud öeldu mõtet.

35 Aga see sündis, kui Jeesus Jeeriko lähedale jõudis, et üks pime istus kerjates tee ääres.

36 Kui too kuulis rahvahulka mööda minevat, päris ta, mis see võiks olla.

37 Nemad teatasid talle, et Jeesus Naatsaretlane läheb mööda.

38 Ja ta hüüdis: «Jeesus, Taaveti Poeg, halasta minu peale!»

39 Ja möödaminejad sõitlesid teda, et ta jääks wait. Tema aga karjus veelgi enam: «Taaveti Poeg, halasta minu peale!»

40 Jeesus jäi seisma ja käskis pimedaga enese juurde tuua. Aga kui pime Tema juurde tuli, küsis Jeesus temalt:

41 «Mida sa tahad, et ma sulle teeksin?» Tema aga ütles: «Issand, et ma jälle näeksin!»

42 Ja Jeesus ütles talle: «Näe jälle! Sinu usk on su päästnud!»

43 Ja otsekohe nägi ta jälle ja läks Temaga kaasa Jumalat ülistades. Ja kogu rahvas, kes seda nägi, kiitis Jumalat.

Võttes aga need kaksteist endaga, ütles Ta neile: «Vaata, me oleme minemas üles Jeruusalemma ja kõik prohvetite läbi Inimese Poja kohta kirjutatu saab täidetud. Ta antakse ju üle paganatele ja Teda mõnitatakse ja põlastatakse¹ ja Tema peale sülitatakse, ja olles Teda piitsutanud, nad tapavad Ta ära, ja kolmandal päeval Ta tõuseb üles. Ja nemad ei jaganud midagi neist asjust ja see sõna oli nende eest ära peidetud ja nad ei taibanud neid asju, mida räägiti. Tema lähenemisel Jeerikole sündis aga, et keegi pime oli almust paludes tee ääres istumas. Kuulda saades aga rahvahulga mööda käimist, hakkas ta pärima, mis see võiks olla. Nad andsid talle aga teada, et Jeesus Naatsaretlane on mööda minemas. Ja ta hüüdis valjusti, üteldes: «Jeesus, Taaveti Poeg, halasta minu peale!» Ja möödaminejad sõitlesid teda, et ta wait oleks, tema aga kisendas veelgi enam: «Taaveti Poeg, halasta minu peale!» Jeesus aga, jäädes seisma, käskis ta enda juurde tuua, tema ligi jõudes aga päris temalt aru: «Mida

¹ καὶ ὑβρισθήσεται – viimases eestikeelses redaktsioonis ja EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus need sõnad millegipärast puuduvad.

sa tahad, et ma sulle teeksin?» Tema aga ütles: «Issand, et ma jälle näeksin!» Ja Jeesus ütles talle: «Näe jälle! Su usk on su päästnud!» Ja otsemaid ta nägi jälle ja järgnes Talle Jumalat austades. Ja kogu rahvas andis seda nähes kiitust Jumalale.

Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on kolmanda evangeeliumi autoriks arst Luukas, kes oli sündinud Antiookias paganlike vanemate lapsena². Kuigi vahel on arvatud, et Luukas võis juba varasemalt kuuluda Jeesuse laiemasse õpilasteringi (nn seitsmekümne hulka), on kirikuisad valdavalt veendunud, et temast sai kristlane Pauluse kuulutustöö tulemusena, kelle saatja Luukas tema teisel ja kolmandal misjonireisil oli, jäädes Pauluse juure ka tema vangipõlvpäevil.

Luuka evangeeliumi 21. peatükk toob ära Jeesuse ettekuulutuse Jeruusalemma hävitamise kohta, kuid ei maini selle ettekuulutuse täitumist, seega on tõenäoline, et evangeelium on kirjutatud enne aastat 70. Ning kuna evangeeliumi järg, Apostlite tegude raamat, lõpeb kirjeldusega Pauluse jõudmisest Rooma, kus apostel viibis [vähemalt] kaks aastat enne oma märtrisurma aastal 64, tundub üsna tõenäoline, et evangeelium on valminud hiljemalt 60. aastate esimesel poolel.

Olles ise endine paganausuline, väljendab Luukas oma evangeeliumis kindlat veendumust Jeesuses teostunud lunastuse universaalsusest: see ei ole mõeldud mitte ainult juutidele, vaid kõigile rahvastele: «Nõnda on kirjutatud, et Messias pidi kannatama ja kolmandal päeval üles tõusma surnuist. Ja Tema nimel peab kuulutatama meelearandust pattude andeksandmiseks kõigi rahvaste seas, alates Jeruusalemmast.» (Lk 24:46j)

Luuka evangeelium (nagu ka Apostlite tegude raamat) algab sissejuhatusega, milles raamatu esmase adressaadina märgitakse «üliaulist Teofilost³», samuti kirjeldab Luukas sissejuhatuses nii oma töömeetodit kui eesmärki: «Juba mitmed on võtnud kätte koostada jutustus neist asjust, mis meie seas on aset leidnud, nõnda nagu seda on meile edasi andnud need, kes ise algusest peale on seda oma silmaga näinud ja on saanud sõna sulasteks. Seepärast on mullegi tundunud õige, pärast kõigega algusest peale täpset tutvumist, kirjutada sinu jaoks, üliauline Teofilos, järgemööda kõik üles, et sa võiksid õppida tundma sulle õpetatud asjade usaldusväärset.» (Lk 1:1–4)

² Seda, et tegemist oli sünni poolest paganaga, võib järeltada apostel Pauluse sõnadest Kirjas koloslastele, kus apostel nimetab ainsaiks ümberlõigatute hulgast tema juurde jäänud kaastööliseks Aristarhost ja Markust, andes seejärel edasi tervitused ka «armsalt arstilt Luukaselt» (vt Kl 4:10–14).

³ Nimi Θεόφιλος tähendab «Jumala sõber».

Arvatavasti oli Teofilos ristiust huvitunud pagan, võib-olla ka juba ristimiskandidaadiks vastuvõetu, kes sellisena kehastab õigupoolest kogu inimkonda, kellele Kristuse jüngrid on kutsutud evangeeliumi kuulutama. Seda tasub ka evangeeliumi paremaks mõistmiseks pidevalt meeles pidada, iseäranis kahest aspektist. Esiteks juba mainitud universaalsus: kristlik rõõmusõnum on mõeldud (ja möödapääsmatult vajalik) kõigile rahvastele.

Ning teiseks: kuna autori eesmärgiks ei ole mitte rahuldada lugejate uudishimu, vaid neid usuliselt veenda, on ta ajaloolisele tõepärasusele piinliku täpsusega truuks jääda püüdes (vt nt Lk 3:1j.) oma teose üles ehitanud viisil, mis toob esile kristluse olulisimad õpetuslikud ja usutunnistuslikud tõed. Parimal viisil väljendavad seda taotlust ehk Emmause jüngrite loos öeldud sõnad: «Ja hakates peale Moosesest ja Prohvetitest, seletas Jeesus neile ära kõigist kirjadest selle, mis Tema kohta käib.» (Lk 23:27)

Keelelisi märkuseid

Jeesus – originaalis puudub siin Jeesuse nimi.

Läheme üles – ἀναβαίνομεν – sõna ἀναβαίνω tähendab «üles minema», «[mäkke] tõusma» «üles astuma». Jeruusalemma minek tähendab üles minemist nii sõna otseses kui veelgi enam vaimulikus mõttes.

Jeruusalemma – εἰς Ἱερουσαλήμ – nime Ἱερουσαλήμ – יְרוּשָׁלַיִם või יְרוּשָׁלַיִם – tõlgitakse kristlikus traditsioonis sageli kui «rahu linn».⁴

Viiakse lõpule – τελεσθήσεται – sõna τελέω tähendab «lõpule viima», «täide saatma».

Prohvetid – διὰ τῶν προφητῶν – sõnasõnalt: «prohvetite läbi». Sõna προφήτης – «prohvet» – tuleneb verbist φημί – «ütleva», «lausuma», «teada andma», millele on lisatud eesliide πρό – «ees», «ette».

Antakse...kätte – παραδοθήσεται – sõna παραδίδωμι tähendab «üle andma», «[kellegi kätte] andma», «[kellegi meelevalda] loovutama», ka «ära andma».

Paganate – τοῖς ἔθνεσιν – sõna ἔθνος tuleneb tõenäoliselt sõnast ἔθω – «tava», «komme»⁵ – ja võib tähistada nii rahvahulka kui ka rahvast, rahvust, suguharu, samuti paganaid, paganarahvaid.

⁴ Paljude keeleteadlaste pärineb Jeruusalemma nimi küll hoopis iidset ugariti jumaluselt Šalimilt.

⁵ Siit on pärit ka sõna ἦθος – «eetos».

Teotatakse – ἐμπαιθήσεται – sõna ἐμπαίζω – «teotama», «mõnitama» – tuleneb sõnast παῖς – «laps» – ja seda võiks tõlkida ka «lollitama», «narritama», «naeruks panema», «pilkama».

On piitsutanud – μαστιγώσαντες – sõna μαστιγώω – «piitsutama», «rooskama», «nuhtlema» – tuleneb sõnast μάστιξ – «roosk», «piits».

Tõuseb...üles – ἀναστήσεται – sõna ἀνίστημι tähendab nii «püsti tõusma» kui ka «[unest] üles tõusma» ja «[surnuist] üles tõusma».

Ei mõistnud – συνῆκαν – sõna συνήμι – «mõistma», «aru saama» – tähendab sõnasõnalt «kokku viima» või «kokku panema».⁶

Ei taibanud – οὐκ ἐγίνωσκον – sõna γινώσκω tähendab «tundma õppima», «tunda saama», «teadma», «mõistma», «taipama», «[jätkuva, kasvava kogemuse kaudu] tunnetama».

Jeeriko – εἰς Ἱεριχὼν – nimi Ἱεριχώ, heebrea keeles יְרִיחוֹ tuleneb sõnast יָרַח – «kuu».⁷

Pime – sõna τυφλός – «pime» – tuleneb verbist τύφω – «suitsema».⁸

Tee ääres – παρὰ τὴν ὁδὸν – sõna ὁδός tähendab nii «tee» kui «teekond» (s.t «käidud/parajasti käidav tee»)⁹.

Kerjates – ἐπαιτῶν – sõna ἐπαιτέω – «almust paluma», «kerjama» – koosneb alaleütlevast eessõnast ἐπί ja verbist αἰτέω – «küsimine», «paluma», «[midagi] ihaldama», «nõudma».

Rahvahulka – ὄχλου – sõna ὄχλος tähendab enamasti suuremat, juhuslikku rahvahulka, vahel ka halvustavas tähenduses («rahvamass», «pööbel»).

Teatasid – ἀπήγγειλαν – sõna ἀπαγγέλλω tähendab «sõnumit tooma/viima», «kuulutama», «[avalikult] teada andma/teadustama».

⁶ Niisiis seisneb mõistmine kogetava mõistuse abil «kokku viimises» (analoogselt näiteks pusle kokkupanemisega), «otste kokku viimises», kusjuures kõige olulisem on seejuures, et see, mida tajutakse ja kuidas tajutavat mõtestatakse, oleks tõde, «kokku viidud», s.t kooskõlas reaalsusega. Vastav eestikeelne sõna on õigupoolest vastupidine: «jagama».

⁷ Kas pole kõnekas, et Jeesus näol saabub «kuu linna» Õiguse Päike (vrd MI 3:20)?

⁸ Niisiis on pime piltlikult öeldes see, kes on pimestatud ega saa näha tiheda, läbipaistmatu, musta suitsu tõttu.

⁹ Vrd samast algtüvest pärineva venekeelse verbiga ходить – «käima».

Jeesus Naatsaretlane – Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושוע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab». Nimi Ναζαρά – «Naatsaret» – võib tuleneda heebrea sõnast נצַר – «valvama», «varjama», «kaitsma», «hoidma».

Hüüdis – ἐβόησεν – sõna βοάω tähendab «häält tõstes/valjuhäälselt hüüdma», «abi järele hüüdma».

Taaveti – nimi Δαβίδ – דָּוִד – tähendab «armastatu», «lemmik».

Halasta – ἐλέησον – sõna ἐλεέω – «halastama», «armu heitma» – võib olla etümoloogiliselt seotud sõnaga ἔλαιον – «õli», «võideõli» –, viidates nõnda näiteks haavade õliga leevendamisele (vrd Lk 10:34).

Sõitlesid – ἐπιτίμων – sõna ἐπιτιμάω tähendab «noomima», «[karmilt] korrale kutsuma», «sõitlema», ka «ohjeldama».

Karjus – ἔκραζεν – sõna κράζω tähendab «valju häälega hüüdma», «karjuma», «kisendama», samuti (väga sarnaselt eestikeelsele vastele) «kraaksuma».

Küsis – ἐπηρώτησεν – sõna ἐπερωτάω tähendab «tungivalt küsima», ka «[aru] pärima».

Teeksin – ποιήσω – sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».¹⁰

Issand – κύριε – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Usk – ἡ πίστις – sõna πίστις – «usk», «usaldus», «veendumus», ka «usaldusväärsus» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma».

On...päästnud – σέσωκέν – sõna σφύζω tähendab «päästma», «tervendama», «vabastama».

Läks Temaga kaasa – ἠκολούθει αὐτῷ – sõnasõnalt: «järgnes Talle». Sõna ἀκολουθέω tähendab «[kellegi] järel käima», «[kedagi] saatma», «[kellegi] järgijaks saama/hakkama», «[kedagi] järgima».

Ülistades – δοξάζων – sõna δοξάζω tähendab «ülistama», «austama», «austust osutama», «au sees pidama», «[kellestki midagi] arvama», «[kellestki midagi] pidama». Etümoloogiliselt on sõna δοξάζω seotud verbiga δεικνύω – «näitama», «nähtavaks tegema», «selgeks tegema», ka «tunnistust andma», «tõestama».

¹⁰ Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποιήμα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või: «Meie oleme Tema poeem...»

Sisuline analüüs

Luuka evangeeliumi kaheksateistkümnnes peatükk algab tähendamissõnaga lesknaisest, kes oma järelejätmatu pealekäimisega leiab õigust isegi hoolimatu, kõva südamega kohtuniku juures. Selle tähendamissõnaga julgustab Jeesus omasid tüdimatult palvetama, sest «kas siis Jumal ei peaks muretsema õigust oma äravalituile, kes Tema poole kisendavad päevad ja ööd, kas Ta peaks viivitama neid aidates» (Lk 18:7)? Probleem ei ole Jeesuse sõnul mitte selles, et Jumal ei tahaks inimesi aidata, vaid selles, et inimesed ei usalda Jumalat: «Kui Inimese Poeg tuleb, kas Ta leiab usku maa pealt?» (Lk 18:8)

Järgmiseks jutustab Jeesus mõistusõna variserist ja tõlnerist – võiksime seda nimetada ka tähendamissõnaks õigest ja väärast palvest või õigest ja väärast südamehoiakust, millega inimesed Jumala ette tulevad ning millega on kooskõlas ka Jumala vastus nende palvele (või sellele, mida nad ise palveks peavad). Õigest südamehoiakust kõneleb (vähemalt kaudselt) ka laste õnnistamise lugu: «Tõesti, ma ütlen teile, kes iganes Jumala riiki vastu ei võta nagu laps, ei saa sinna.» (Lk 18:17)

Samal lainel peatükk jätkub: Jeesus kohtub jõuka, ühiskonnas lugupeetud positsioonil oleva mehega, kes soovib teada, mida teha, et pärida igavene elu, ent pole valmis selle nimel oma varandusest ega positsioonist lahti laskma, kuigi on selge, et ainult maiset maha jättes on võimalik pärida taevane: «Tõesti, ma ütlen teile, ei ole kedagi, kes on jätnud maha maja või naise või vennad või vanemad või lapsed Jumala riigi pärast, kes mitmevõrra tagasi ei saaks sel ajal, ja tuleval ajastul igavest elu.» (Lk 18:29j)

Jeesuse jüngrid on selle otsuse teinud – ent nemadki pole selleks tegelikult veel valmis. Seda näitavad nii nende suhtumine Jeesuse juurde toodud lastesse¹¹ kui Peetruse sõnad: «Vaata, meie oleme oma vara maha jätnud ja järgnenud Sulle.» (Lk 18:28) Kui Jeesus nüüd jüngritele Teda ees ootavatest kannatustest, surmast ja ülestõusmisest kõneleb, siis on see neile täiesti tume ja arusaamatu, nad on otsekui pimedad – järgnevat silmas pidades ei ole see võrdlus sugugi kohatu: «Aga nemad ei mõistnud sellest midagi ja see sõna oli nende eest peidetud ja nad ei taibanud öeldu mõtet.» (Lk 18:34)

Kannatused, mida Jeesus siin nimetab, on järgmised: Ta antakse paganate kätte, Teda naerdakse ja mõnitatakse, Tema peale sülitatakse, Teda piitsutatakse ning viimaks Ta tapetakse. Jeesus ei selgita jüngitele otseselt, miks see kõik Teda ees ootab, vaid viitab prohvetitele, kes on seda kõike ette kuulutanud. Võib arvata, et eeskätt pidas Ta silmas prohvet Jesaja ettekuulutusi Jumala kannatavast Sulasest: «Ma andsin oma selja peksjaile ja põsed neile, kes katkusid karvu, ma ei peitnud oma palet teotuse ja sülje eest. Ta oli põlatud ja inimeste poolt hüljatud, valude mees ja haigustega tuttav,

¹¹ "Jeesuse juurde toodi ka lapsi, et Ta neid puudutaks, aga seda nähes jüngrid sõitlesid toojaid." (Lk 18:15)

niisugune, kelle pealt silmad ära pööratakse: ta oli põlatud ja me ei hoolinud temast. Teda piinati ja ta alistus ega avanud suud nagu tall, keda viiakse tappa, nagu lammas, kes on vait oma niitjate ees, nõnda ei avanud ta oma suud.» (Js 50:6; 53:3.7)

Jeesuse jüngrid, kes kõigest sellest midagi ei jaganud, on nagu need, kelle kohta prohvet Jesaja küsib: «Kes usub meie kuulutust ja kellele on ilmutatud Issanda käsivars?» (Js 53:1) Muidugi said jüngrid aru Jeesuse sõnadest, aga nad ei taibanud, miks Ta neile seda räägib, ega saanud aru, mis seos on sellel kõigel prohvetite kuulutatuga. Sama vähe mõistsid nad viidet ülestõusmisele, mille aluseks võivad samuti olla eeskätt prohvet Jesaja, ent küllap ka mõne teise prohvetite sõnad: «Vaata, mu sulane talitab targasti, teda ülistatakse ning ülendatakse ja ta saab väga kõrgeks. Pärast oma hingeveeva saab ta näha valgust ja rahuldust tunda. Tulge, pöördugem Issanda poole, sest Tema on meid murdnud ja Tema parandab meid; Tema on meid löönud ja Tema seob meid! Tema teeb meid elavaks kahe päevaga, kolmandal päeval aitab Ta meid üles ja me võime elada Tema palge ees.» (Js 52:13; 53:11; Ho 6:1j)¹²

Jüngritele oma kannatustest, surmast ja ülestõusmisest kõnelema hakates rõhutab Jeesus: «Vaata, me läheme üles Jeruusalemma ja seal viiakse lõpule kõik see, mis prohvetid on kirjutanud Inimese Pojast.» (Lk 18:31) Teekond Jeruusalemma viis läbi Jeeriko, mis on mitmes mõttes sümbolse tähendusega paik. Esiteks on tegemist maailma vanima pidevalt asustatud linnaga ning teiseks on see maailma kõige madalamal asuv püsiva elanikkonnaga linn, paiknedes umbes 240 meetrit allpool merepinda. Iisraeli rahvas pidi Tootatud Maale jõudmiseks Jeeriko hävitama ning selle uuesti üles ehitamine tõi kaasa needuse ja linna taasrajaja esmasündinu hukkamise (1Kn 16:34; vrd Jos 6:26). Vastandina Jeerikost kilomeetri võrra kõrgemal asuval Pühale Linnale Jeruusalemmale on Jeeriko justkui hukatuse paik, ülekohtu pesa, kogu inimkonna patu ja viletsuse koondsümbol.¹³

Kõike seda silmas pidades tuleb aga paradoksaalsel viisil tõdeda, et inimkonna suurim kuritegu – Jumala esmasündinu, Tema inimeseks saanud Poja tapmine – ei leidnud aset mitte Jeerikos, vaid Pühas Linnas Jeruusalemmas. Linnas, milles asus tempel, Jumala auhiilguse asupaik, kus päevast päeva toodi loendamatuid ohvreid Jumala kiitmiseks ja austamiseks, lepitamiseks ja tänamiseks.

See, mis Jeesusele sai osaks Jeerikos, oli karjuvas vastuolus sellega, mis ootas Teda ees Jeruusalemmas. Jeerikosse saabudes kohtus Jeesus pimedaga, kes – vastupidiselt paljudele nägijatele – tundis Temas ära Messia ning Talle Jumalat austades ja kiites

¹² Kahtlemata ei tohi unustada ka prohvet Joona tunnustähte (Lk 11:29–32), kuigi Luuka evangeeliumis ei seostata seda Matteuse evangeeliumi kombel (Mt 12:40) otseselt Jeesuse surma ja ülestõusmisega.

¹³ Pole juhuslik, et tähendamissõnas halastajast samaarlasest läks teeröövlite kätte sattunud mees Jeruusalemmast *alla* Jeerikosse (Lk 10:30).

järgnes. Jeerikos päästis Jeesus ülemtõlner Sakkeuse, mitte küll füüsiliselt, vaid vaimset pimedat ja hingeliselt laostunud mehe, kellest sai ülekohtust pöördudes taas Aabrahami pärija: «Täna on sellele kojale tulnud pääste, sest ka tema on Aabrahami poeg. Sest Inimese Poeg on tulnud otsima ja päästma kadunut.» (Lk 19:9j)¹⁴

Pime mees, kelle Jeesus tervendas, kõnetas Teda Taaveti Pojana, anudes, et Jeesus halastaks tema peale. Millegipärast ei meeldinud see Jeesusega kaasas käinud rahvahulgale: nad «sõitlesid teda, et ta jääks vait» (Lk 18:39). Ei ole päris selge, kas möödaminejate pahameel oli tingitud sellest, et nad ei pidanud pimedat kerjust endaga samaväärseks, või sellest, et Ta nimetas Jeesust Taaveti Pojaks, s.t Messiaks, seega tasub arvestada mõlema võimalusega. Pole põhjust arvata, nagu oleksid rahvahulgad Jeesusest ja Tema missioonist paremini aru saanud kui Ta lähimad jüngrid – nii mõjub lausa ironilisena see, et ainsad, kes Jeerikos Jeesuse tõeliselt ära tundsid, olid ülekohtune Sakkeus ja pime kerjus, kusjuures teiste inimeste esialgne reaktsioon on mõlema puhul ühesugune: pimedat üritati vaigistada, Sakkeuse puhul aga nuriseti Jeesuse üle, et Ta «on patuse mehe juurde öömajale läinud» (Lk 19:7). Tõsi, pärast pimedat mehe tervendamist pöördus rahva pahameel Jumala ülistamiseks ja kiitmiseks (Lk 18:43), Sakkeuse loos aga sarnasest meelemuutusest ei räägita.

On tähelepanuväärne, et enne pimedat kerjust tervendamist küsib Jeesus temalt: «Mida sa tahad, et ma sulle teeksin?» (Lk 18:41) Õigupoolest on see küsimus enesestmõistetav, sest pime oli palunud üksnes, et Jeesus tema peale halastaks. Kuna ta oli tee ääres kerjamas, võib täiesti vabalt arvata, et ta ootaski Jeesuselt almust – võib-olla oli just see ka rahva pahameele põhjus. Jeesus muidugi teadis, mis tolle mehe südames toimub, ja nii ei esitanud Ta oma küsimust mitte pimedat soovide täpsemaks välja selgitamiseks, vaid õppetunni andmiseks Teda ümbritsevale rahvahulgale. Nimelt näitas pimedat vastus, et ta tõepoolest uskus, et Jeesusel on vägi ta taas nägijaks teha, ning et ta oskas asju, mida ta võiks Jeesuselt saada, õigesse tähtsuse järjekorda panna. Pole põhjust arvata, et kui ta oleks palunud Jeesuselt almust, siis oleks Jeesus selle andmisest keeldunud – Jeesuse ümber oli palju neid, kes Teda oma varaga aitasid (Lk 8:3).

Nii oli see pime kerjus teatavas mõttes juba enne, kui Jeesus ta terveks tegi, nägija. Jeesuse sõnul oli, see, mis ta päästis, mis teda aitas, tema usk. Siin on selge seos peatüki alguses jutustatud tähendamissõnaga lesknaisest ja kohtunikust, mille lõpul Jeesus küsib: «Kas siis Jumal ei peaks muretsema õigust oma äravalituile, kes Tema poole kisendavad päevad ja ööd, kas Ta peaks viivitama neid aidates?» (Lk 18:7)

Siiski kehastab too pime mees – nagu veidi hiljem ka Sakkeus – kogu patust, langenud inimkonda. Madalamale kui Jeeriko – maailma kõige madalamal asuv linn – ei ole võimalik langeda, nagu on raske kujutleda ka haletsusväärsemat olukorda sellest, et

¹⁴ Laste õnnistamisel öeldu kontekstis sellele mõeldes, kuidas Sakkeus Jeesust näha tahtes puu otsa ronis, võiksime öelda, et temast sai taas laps, kellele on avatud Jumala riik.

keegi on kaotanud nii silmanägemise kui kõik muu, mis tal on kunagi olnud, sealhulgas igasuguse eneseväarikuse, kuna viimase olemas olles ei suuda inimene minna kerjama. Sellisesse olukorda sattunud inimesel on kolm võimalust: kalgistumine, äärmuslik meeleheide või [viimases hädas] abi järele kisendamine. Jeeriko pime kerjus valis viimase – ainsa, mis võis teda päästa, ning mitte ainult füüsilisest pimedusest ja ainelisest vaesusest, vaid lootusetusest ja igavesest meeleheitest.

Jeesus on ainus, kes saab seda teha – just selleks on Ta tulnud, kannatanud, surnud ja surnuist üles tõusnud. Ristilöödud ja ülestõusnud Kristus on inimkonna ainuke lootus: «Kellegi muu läbi ei ole päästet, sest taeva all ei ole antud inimestele ühtegi teist nime, kelle läbi meid päästetak.» (Ap 4:12) Sellest päästest osa saamise eeltingimuseks on mõistmine, et me pole Jumala ees midagi muud kui pimedad kerjused Jeeriko tee ääres.¹⁵

Jeesus läks üles Jeruusalemma, et kõik, mida prohvetite kaudu on räägitud, täidetud saaks. Ta läks üles Jeruusalemma Jeeriko sügavusest – inimkonna languse tõeline sügavus sai aga nähtavaks justnimelt Jeruusalemma, Püha Linna ülevuses. Seal loovutati Ta paganate kätte ning ülendati ristipuule (vrd Jh 3:14; 12:32); seal seoti pilgates kinni selle silmad (Lk 22:64), kes oli tulnud, et kuulutada «vangidele vabakslaskmist ja pimedatele nägemist» (Lk 4:18); seal salati ära Püha ja Õige ning paluti lasta Tema asemel vabaks «mees, kes oli mõrtsukas»; seal tapeti Elu Juht – «aga Jumal on Ta surnuist üles äratanud» (Ap 3:14j).

Jutluseks

Viimase paastueelse pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Jumala armastuse ohvritee». Pühapäeva sissejuhatuses öeldakse muuhulgas: «Jeesuse avalik tegevus jõuab pöördepunkti. Algab teekond Jeruusalemma, vastu kannatusele ja surmale. Kuid just sellel teel Inimese Poeg kirkastatakse. Jumalik armastus võidab end ohverdades ja alandades kuni ristisurmani. Me vajame silmade avanemist, et näeksime, kuidas Jeesus kannatab meie ja kogu maailma pärast. Õnnistegija ootab ka meilt oma mina mahasalgamist Jeesuse järgimisel.»

Teemaarendus rajaneb pühapäeva vanakiriklikul ja ühtlasi EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi esimese lugemisaasta Evangeeliumil (Lk 18:31–43), mis toob meieni Jeesuse kannatuste, surma ja ülestõusmise ettekuulutuse ühes sellele järgneva (ja seda illustreeriva) jutustusega pimedate kerjuse tervendamise Jeeriko tee ääres.

¹⁵ “Vaadake, vennad, iseendid, millistena te olete kutsutud: mitte palju tarku inimeste meelest, mitte palju vägevaid, mitte palju kõrgest soost. Kuid Jumal on valinud maailma meelest narrid, et häbistada tarku, ja Jumal on valinud maailma meelest nõrgad, et häbistada tugevaid. Jumal on valinud need, kes maailma meelest on alamast soost ja halvaks pandud, need, kes midagi ei ole, et teha tühiseks need, kes midagi on, et ükski inimene ei kiitleks Jumala ees.” (1Kr 1:26–29)

Esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Js 58:1–9) on ilmselt paari päeva pärast algavat paastuaega silmas pidades Jesaja prohvetikuulutus, mis vastandab Jumalale meelepärase paastumise sellisele, mis on ei ole mitte õnnistuseks, vaid «riiuks ja tüliks». Vana Testamendi lugemise keskseks sõnumiks on tõdemus, et rahvas, kes väidab end otsivat Jumalat, ent pole valmis pöörduma ülekohtust õiguse poole, ei leia Jumalat ega Tema ligiolu mitte kunagi.

Epistlikuks on apostel Pauluse «Armastuse ülemlaul» (1Kr 13), mille tõlgendamisel ei tohi selle õigeks mõistmiseks piirduda üksnes inimestevahelise armastuse käsitlemisega, vaid tuleb pöörata pilk eeskätt Jumalale ja Tema ennastandvale armastusele, mis on saanud lihaks Tema ainusündinud Pojas Jeesuses Kristuses.

Evangeeliumile jutlustades on soovitatav keskenduda lunastustööle, mille suurepäraseks illustratsiooniks on pimedate kerjuse tervendamine Jeeriko tee ääres: Jumala Poeg on tulnud, et langenud ja pimedusega löödud inimkond oma kannatuste, ristisurma ja ülestõusmise läbi lunastada, ning usk Temasse on ainus, mis võib meid päästa.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus ja Tema jüngrid on teel Jeruusalemma poole. Jeruusalemm on Püha Linn, Jumala templi, ja see tähendab, et ka Jumala auhiilguse asupaik. Küllap Jeesuse jüngritel võis seoses selle teekonnaga olla mitmeid mõtteid – Jeesus aga ütles neile, mis Tal endal mõttes on ja mis Teda ees ootab: just seal, Jeruusalemmas, Pühas Linnas, peab Ta kannatama ja surema. Jeesus kuulutab ette ka oma ülestõusmist ja kinnitab jüngritele, et kõiges selles, mis Temaga sünnib, saavad teoks prohvetite ettekuulutused, ent jüngrid ei mõista Teda. Kahtlemata pole nad ainsad, kes ei mõista Jeesust ega saa aru Tema surma ja ülestõusmise tähendusest – seda on vaja meile kõigile aeg-ajalt meelde tuletada, nii nagu nüüdki peagi algaval paastuajal.
2. Tundub, et ainus, kes Jeesuse tõeliselt ära tundis, oli Jeeriko tee ääres kerjav pime mees: kui ta oli kuulnud, et tema ümber kostev lärm on tingitud Jeesusest, kes on koos suure rahvahulgaga mööda minemas, siis hakkas ta järelejätmatult hüüdma: «Jeesus, Taaveti Poeg, halasta minu peale!» (Lk 18:38) Ta ei väljendanud ennast täpsemalt, ei küsinud Jeesuselt almust ega palunud, et Jeesus ta terveks teeks, vaid anus üksnes, et Jeesus tema peale halastaks. Alles siis, kui Jeesus temalt küsis, mida ta sooviks, et Ta talle teeks, ütles ta, et ta tahab jälle näha. Jeesus tegi pimedate terveks, öeldes: «Näe jälle! Sinu usk on su päästnud!» Jeesus ei päästnud toda pimedat kerjust mitte ainult füüsilisest pimedusest, vaid millestki palju rängemast – Jumalast lahusoleku pimedusest: «Ja otsekohe nägi ta jälle ja läks Temaga kaasa Jumalat ülistades. Ja kogu rahvas, kes seda nägi, kiitis Jumalat.» (Lk 18:43)
3. Jeeriko pime kerjus kehastab meid kõiki, kogu langenud inimkonda, keda päästma Jeesus on oma kannatuste, ristisurma ja ülestõusmise läbi tulnud. Me kõik istusime Jeeriko sügavuse pimeduses ja meie ainus lootus on Tema, kes on andnud «oma elu

lunaks paljude eest» (Mt 20:28). Seejuures on tähelepanuväärne, et inimkond vastas Jumala ennastandvale armastusele suurima kuritööga, mis ei leidnud aga aset mitte Jeerikos, vaid Pühas Linnas Jeruusalemmas. Eks seegi näita, et meil ei ole muud lootust, meil ei ole muud päästet kui üksnes Tema, kes on meid oma ristiohvri läbi lunastanud. Jeesusesse uskudes, kogu oma lootust Tema peale pannes, Jeeriko pimedada kerjuse kombel Tema poole hüüdes, et Ta meie peale halastaks, on meilgi võimalus pääseda – sest just selleks on Ta tulnud.